

» milia : quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui
 » talia agunt, regnum Dei non possidebunt¹. » Hæc profecto apostolica falsa est sententia, si tales post quantalibet tempora liberati regnum Dei possidebunt. Sed quoniam falsa non est, profecto regnum Dei non possidebunt. Et si in regni Dei possessione nunquam erunt, æterno supplicio tenebuntur : quoniam non est locus medius, ubi non sit in supplicio, qui illo non fuerit constitutus in regno.

II. Quamobrem quod ait Dominus Jesus, « Hic est panis qui de cælo descendit, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur : Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi; si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum², » quomodo sit accipiendum, merito quæritur. Et ab istis quidem, quibus nunc respondemus, hunc intellectum auferunt illi, quibus deinde respondendum est: hi sunt autem qui hanc liberationem, nec omnibus habentibus sacramentum baptismatis et corporis Christi, sed solis catholicis, quamvis male viventibus, pollicentur: quia non solo, inquit, sacramento, sed re ipsa manducaverunt corpus Christi, in ipso scilicet ejus corpore constituti: de quo corpore ait Apostolus, « Unus panis, » unum corpus multi sumus³. » Qui ergo est in ejus corporis unitate, id est, in Christianorum compage membrorum, cujus corporis sacramentum fideles communicantes de altari sumere consueverunt, ipse vere dicendus est manducare corpus Christi, et bibere sanguinem Christi. Ac per hoc hæretici et schismatici ab hujus unitate corporis separati possunt idem percipere sacramentum, sed non sibi utile, imo vero etiam noxium, quo judicentur gravius, quam vel tardius liberentur. Non sunt quippe in eo vinculo pacis, quod illo exprimitur sacramento.

¹ Gal. v, 19-21. — ² Jan. vi, 50-52. — ³ I Cor. x, 17.

III. Sed rursus etiam isti qui recte intelligunt, non dicendum esse eum manducare corpus Christi, qui in corpore non est Christi, non recte promittunt eis qui vel in hæresim, vel etiam in gentilium superstitionem, ex illius corporis unitate labuntur, liberationem quandoque ab æterni igne supplicii. Primum, quia debent attendere, quam sit intolerabile atque a sana doctrina nimis devium, ut multi ac pene omnes, qui hæreses impias condiderunt exeuntes de catholica Ecclesia, et facti sunt hæresiarchæ, meliores habeant causas, quam hi qui nunquam fuerunt catholici, cum in eorum laqueos incidissent; si illos hæresiarchas hoc facit liberari a supplicio sempiterno, quod in catholica Ecclesia baptizati sunt, et sacramentum corporis Christi in vero Christi corpore primitus acceperunt: cum pejor utique sit desertor fidei et ex desertore oppugnator ejus effectus, quam ille qui non deseruit quam nunquam tenuit. Deinde quia et his occurrit Apostolus eadem verba proferens et enumeratis illis carnis operibus eadem veritate prædicens : « Quoniam qui talia agunt, » regnum Dei non possidebunt¹. »

IV. Unde nec illi in perditis et damnabilibus moribus debent esse securi, qui usque in finem quidem velut in communione Ecclesiæ catholicæ perseverant, intuentes quod dictum est, « Qui perseveraverit usque in finem, » hic salvus erit²; » et per vitæ iniquitatem, ipsam vitæ justitiam, quod eis Christus est, deserunt, sive fornicando, sive alias immunditias flagitiorum, quas nec Apostolus exprimere voluit, in suo corpore perpetrando, sive turpitudine luxuriæ diffluendo, sive aliquid aliud eorum agendo de quibus ait : « Quoniam qui talia agunt, » regnum Dei non possidebunt. » Ac per hoc quicumque agunt talia, nisi in sempiterno supplicio non erunt, quia

¹ Gal. v, 21. — ² Matth. x, 22.

in Dei regno esse non poterunt. In his enim perseverando usque in hujus vitæ finem, non utique dicendi sunt in Christo perseverasse usque in finem: quia in Christo perseverare, est in ejus fide perseverare. « Quæ fides, ut » eam definit idem Apostolus, per dilectionem operatur¹. » Dilectio autem, sicut ipse alibi dicit, malum non operatur². » Nec isti ergo dicendi sunt manducare corpus Christi, quoniam nec in membris computandi sunt Christi. Ut enim alia taceam, non possunt simul esse et membra Christi, et membra meretricis. Denique ipse dicens: « Qui » manducat carnem meam, et bibit sanguinem meum, » in me manet, et ego in eo³, » ostendit quid sit non sacramento tenus, sed revera corpus Christi manducare, et ejus sanguinem bibere: hoc est enim in Christo manere. Ut in illo maneat et Christus. Sic enim hoc dixit, tanquam diceret: « Qui non in me manet, et in quo ego non maneo, non se dicat aut existimet manducare corpus meum, aut bibere sanguinem meum. Non itaque manent in Christo, qui non sunt membra ejus. Non sunt autem membra Christi, qui se faciunt membra meretricis, nisi malum illud poenitendo esse destiterint, et ad hoc bonum reconciliatione redierint.

¹ Gal. v, 6. — ² 1 Cor. xiii, 4. — ³ Rom. xiii, 10. — 4 1 Cor. vi, 15, et Joan. vi, 57.

CAPUT XXVI.

Quid sit in fundamento habere Christum, et quibus spondeatur salus quasi per ignis usturam.

I. SED habent, inquit, Christiani catholici in fundamento Christum, a cujus unitate non recesserunt, tamen huic fundamento superædificaverunt quamlibet pessimam vitam, velut ligna, fœnum, stipulam: recta itaque fides, per quam Christus est fundamentum, quamvis cum damno, quoniam illa, quæ superædificata sunt, exurentur, tamen poterit eos quandoque ab illius ignis perpetuitate salvare. Respondeat eis breviter apostolus Jacobus: « Si quis dicat se fidem habere, opera autem » non habeat, numquid poterit fides salvare eum¹? » Et quis est, inquit, de quo dicit apostolus Paulus, « Ipse » autem salvus erit, si tamen quasi per ignem²? » Simul quis iste sit, inquiramus: hunc tamen non esse certissimum est, ne duorum Apostolorum sententias mittamus in rixam, si unus dicit: « Etiam si mala opera quis habuerit, salvabit eum fides per ignem; alius autem, si opera non habeat, numquid poterit fides salvare eum? »

II. Inveniemus ergo quis possit salvari per ignem, si prius invenerimus quid sit habere in fundamento Christum. Quod ut de ipsa similitudine quantocius advertamus: nihil in ædificio præponitur fundamento: quisquis itaque sic habet in corde Christum, ut ei terrena et temporalia, nec ea quæ licita sunt atque concessa præponat, fundamentum habet Christum: si autem præponit, etsi videat

¹ Jacob. ii, 14. — ² 1 Cor. iii, 15.

tur habere fidem Christi, non est tamen in eo fundamentum Christus, cui talia præponuntur: quanto magis, si salutaria præcepta contemnens committat illicita, non præposuisse Christum, sed postposuisse convincitur, quem posthabuit imperantem sive concedentem, dum contra ejus imperata sive concessa suam per flagitia delegit explere libidinem? Si quis itaque Christianus diligit meretricem, eique adhærens unum corpus efficitur¹, jam in fundamento non habet Christum. Si quis autem diligit uxorem suam², si secundum Christum, quis ei dubitet in fundamento esse Christum? Si vero secundum hoc sæculum, si carnaliter, si in morbo concupiscentiarum, sicut et gentes quæ ignorant Deum³, etiam hoc secundum veniam concedit Apostolus, imo per Apostolum Christus. Potest ergo et iste habere in fundamento Christum. Si enim ei nihil talis affectionis voluptatisque præponat, quamvis superædificet ligna, fœnum, stipulam, Christus est fundamentum, propter hoc salvus erit per ignem. Delicias quippe hujusmodi amoresque terrenos, propter conjugalem quidem copulam non damnabiles, tribulationis ignis exuret: ad quem ignem pertinent et orbitates, et quæcumque calamitates quæ auferunt hæc. Ac per hoc ei qui ædificavit, erit ædificatio ista damnosa; quia non habebit quod superædificavit, et eorum amissione cruciabitur, quibus fruendo utique lætabatur. Sed per hunc ignem salvus erit merito fundamenti, quia etsi utrum id, an Christum habere mallet, a persecutore proponeretur, illud Christo non præponeretur. Vide in Apostoli verbis hominem ædificantem super fundamentum aurum, argentum, lapides pretiosos: « Qui sine uxore est, inquit, cogitat » quæ sunt Dei, quomodo placeat Deo⁴. » Vide alium ædificantem ligna, fœnum, stipulam: « Qui autem ma-

¹ 1 Cor. vi, 16. — ² Ephes. v, 25. — ³ 1 Thess. iv, 5. — ⁴ 1 Cor. vii, 32.

» trimonio junctus est, inquit, cogitat quæ sunt mundi, » quomodo placeat uxori¹. Uniuscujusque opus manifestabitur: dies enim declarabit²; » dies utique tribulationis; « Quoniam in igne, inquit, revelabitur. » Eandem tribulationem ignem vocat, sicut alibi legitur: « Vasa figuli probat fornax, et homines justos tentatio tribulationis³. » Et, « Uniuscujusque opus quale sit, ignis » probabit. Si cujus opus permanserit, » (permanet enim quod quisque cogitat quæ sunt Dei, quomodo placeat Deo,) « quod superædificavit, mercedem accipiet⁴: » id est, unde cogitavit, hoc sumet. « Si cujus autem opus » arserit, damnus patietur⁵: » quoniam quod dilexerat, non habebit. « Ipse autem salvus erit; » quia nulla eum tribulatio ab illius fundamenti stabilitate movit: « Sic tamen quasi per ignem. » Quod enim sine illicente amore non habuit, sine urente dolore non perdit. Ecce, quantum mihi videtur, inventus est ignis, qui nullum eorum damnet, sed unum ditet, alterum damnificet, ambos probet.

III. Si autem ignem illum isto loco voluerimus accipere, de quo Dominus dicet sinistris: « Discedite a me maledicti » in ignem æternum⁶: » ut in eis etiam isti esse credantur, qui ædificant super fundamentum ligna, fœnum, stipulam, eosque ex illo igne post tempus pro malis meritis impertitum liberet boni meritum fundamenti: quid arbitramur dextros quibus dicetur: « Venite benedicti Patris » mei, possidete paratum vobis regnum⁷, » nisi eos, qui ædificaverunt super fundamentum aurum, argentum, lapides pretiosos? Sed in illum ignem, de quo dictum est: « Sic tamen quasi per ignem, » si hoc modo est intelligendus, utriusque mittendi sunt, et dextri scilicet, et sinistri. Illo quippe igne utriusque probandisunt, de quo dictum

¹ 1 Cor. vii, 33. — ² Id. iii, 13. — ³ Eccli. xxvii, 6. — ⁴ 1 Cor. iii, 13. — ⁵ Ibid. 15. — ⁶ Matth. xxv, 41. — ⁷ Ibid. 34.

est : « Dies enim declarabit, quoniam in igne revelabitur, » et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit ¹. » Si ergo utrumque probabit ignis, ut si cujus opus permanserit, id est, non fuerit igne consumptum, quod superædificavit, mercedem accipiat; si cujus autem opus arserit, damnum patiatur: profecto non est ipse æternus ille ignis. In illum enim soli sinistri novissima et perpetua damnatione mittentur, iste autem dextros probat. Sed alios eorum sic probat, ut ædificium quod super Christum fundamentum ab eis invenerit esse constructum, non exurat atque consumat: alios autem aliter, id est, ut quod superædificaverunt, ardeat, damnumque inde patiantur; salvi fiant autem, quoniam Christum in fundamento stabiliter positum præcellenti charitate tenuerunt. Si autem salvi fient, profecto et ad dexteram stabunt, et cum cæteris audient: « Venite benedicti Patris mei, possidete paratum » vobis regnum: » non ad sinistram, ubi illi erunt, qui salvi non erunt, et ideo audient: « Discedite a me maledicti in ignem æternum. » Nemo quippe ab illo igne salvabitur, quia in supplicium æternum ibunt illi omnes, ubi vermis eorum non morietur, et ignis non extinguetur², quo cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum.

IV. Post istius sane corporis mortem, donec ad illum veniatur, qui post resurrectionem corporum futurus est damnationis et remunerationis ultimus dies, si hoc temporis intervallo spiritus defunctorum ejusmodi ignem dicuntur perpeti, quem non sentiant illi qui non habuerunt tales mores et amores in hujus corporis vita, ut eorum ligna, fœnum, stipula consumatur; alii vero sentiant qui ejusmodi secum ædificia portaverunt, sive ibi tantum, sive et hic et ibi, sive ideo hic ut non ibi, sæcularia, quamvis a damnatione venialia concremantem ignem transitoria

¹ Cor. iii, 13. — ² Isaï. lxvi, 24. et Apoc. xx, 10.

tribulationis inveniunt, non redarguo, quia forsitan verum est. Potest quippe ad istam tribulationem pertinere etiam ipsa mors carnis, quæ de peccati primi perpetracione concepta est, ut secundum cujusque ædificium tempus quod eam sequitur ab unoquoque sentiatur. Persecutiones quoque, quibus Martyres coronati sunt, et quas patiuntur quicumque Christiani, probant utraque ædificia velut ignis, et alia consumunt cum ipsis ædificatoribus, si Christum in eis non inveniunt fundamentum; alia sine ipsis, si inveniunt, quia licet cum damno salvi erunt ipsi: alia vero non consumunt, quia talia reperiunt quæ maneat in æternum. Erit etiam in fine sæculi tribulatio tempore Antichristi, qualis nunquam antea fuit. Quam multa erunt tunc ædificia, sive aurea, sive fœnea super optimum fundamentum, quod est Christus Jesus, ut ignis ille probeat utraque, et de aliis gaudium, de aliis inferat damnum; neutros tamen perdat in quibus hæc inveniet, propter stabile fundamentum. Quicumque autem, non dico uxorem, cujus etiam commixtione carnis ad carnalem utitur voluptatem, sed ipsa quæ ab hujusmodi delectationibus aliena sunt nomina pietatis, humano more carnaliter diligendo, Christo anteponit, non eum habet in fundamento; et ideo non per ignem salvus erit, sed salvus non erit, quia esse cum Salvatore non poterit, qui de hac re apertissime loquens ait: « Qui amat patrem aut » matrem plus quam me, non est me dignus: et qui » amat filium aut filiam super me non est me dignus ¹. » Verum qui has necessitudines sic amat carnaliter, ut tamen eas Christo Domino non præponat, malitque ipsis carere quam Christo, si ad hunc fuerit articulum tentationis adductus, per ignem salvus erit: quia ex earum amissione tantum necesse est urat dolor, quantum hæserat amor.

¹ Matth. x, 37.

Porro qui patrem, matrem, filios, filias secundum Christum dilexerit, ut ad ejus regnum obtinendum eique cohærendum illis consulat, vel hoc in eis diligit, quod membra sunt Christi, absit ut ista dilectio reperiatur in lignis, fœno et stipula consumenda, sed prorsus ædificio aureo, argenteo, gemmeo deputabitur. Quomodo autem potest eos plus amare quam Christum, quos amat utique propter Christum?

CAPUT XXVII

Contra eorum persuasionem, qui putant sibi non ob futura peccata, in quibus, cum eleemosynas facerent, persisterunt.

I. RESTAT eis respondere, qui dicunt æterno igne illos tantum modo aruros, qui pro peccatis suis facere dignas eleemosynas negligunt, propter illud quod ait apostolus Jacobus: « Judicium autem sine misericordia illi qui non fecit misericordiam¹. » Qui ergo fecit, inquit, quamvis non correxerit perditos mores, sed nefarie ac nequiter inter ipsas suas eleemosynas vixerit, cum misericordia illi futurum est judicium, ut aut non damnetur omnino, aut post aliquod tempus a damnatione novissima liberetur. Nec ob aliud existimant Christum de solo dilectu atque neglectu eleemosynarum discretionem inter dexteros et sinistros esse facturum, quorum alios in regnum, alios in supplicium mittat æternum. Ut autem quotidiana sibi opinentur, quæ facere omnino non cessant, qualiacumque et quantacumque sint, per eleemosynas dimitti posse peccata, orationem quam docuit ipse Dominus, et suffragricem

¹ Jacob. II, 13.

sibi adhibere conantur, et testem. Sicut enim nullus est, inquit, dies, quo a Christianis hæc oratio non dicatur: ita nullum est quotidianum qualecumque peccatum, quod per illam non dimittatur, cum dicimus: « Dimitte nobis debita nostra: » si quod sequitur facere curemus: « Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris¹. » Non enim ait Dominus, inquit, si dimiseritis peccata hominibus, dimittet vobis Pater vester quotidiana parva peccata vestra; » sed: « Dimittet vobis, inquit, peccata vestra. » Qualiacumque ergo vel quantacumque sint, etiamsi quotidie perpetrentur, nec ab eis vita discedant in melius commutata per eleemosynam veniæ non negatæ remitti sibi posse præsumunt.

II. Sed bene, quod isti dignas pro peccatis commonent eleemosynas esse faciendas: quoniam si dicerent qualescumque eleemosynas pro peccatis et quotidianis et magnis et quantacumque scelerum consuetudine misericordiam posse impetrare divinam, ut ea quotidiana remissio sequeretur, viderent rem se dicere absurdam atque ridiculam. Sic enim cogerentur fateri fieri posse, ut opulentissimus homo decem nummulis diurnis in eleemosynas impensis, homicidia, et adulteria, et nefaria quæque facta redimeret. Quod si absurdissimum et insanissimum est dicere: profecto si quaeratur, quæ dignæ sint pro peccatis eleemosynæ, de quibus etiam Christi præcursor ille dicebat: « Facite ergo fructus dignos penitentiae³, » procul dubio non invenientur eas facere, qui vitam suam usque ad mortem quotidianorum criminum perpetratione confodiunt. Primum, quia in auferendis rebus alienis longe plura diripiunt, ex quibus perexigua pauperibus largiendo, Christum se ad hoc pascere existimant, ut licentiam malefactorum ab illo se emisse, vel quotidie potius emere

¹ Matth. VI, 11. — ² Ibid. 14. — ³ Id. III, 9.

credentes, securi damnabilia tanta committant. Qui si pro uno scelere omnia sua distribuerint indigentibus membris Christi, nisi desisterent a talibus factis, habendo charitatem, quæ non agit perperam¹, aliquid eis prodesse non posset. Qui ergo dignas pro suis peccatis eleemosynas facit, prius eas facere incipiat a se ipso. Indignum est enim, ut in se non faciat, qui facit in proximum, cum audiat dicentem Dominum: « Diliges proximum tuum tanquam te ipsum². » Itemque audiat: « Miserere tuæ animæ placens Deo³. » Hanc eleemosynam, id est, ut Deo placeat, non faciens animæ suæ, quomodo dignas pro peccatis suis eleemosynas facere dicendus est? Ad hoc enim et illud scriptum est: « Qui sibi malignus est, cui bonus erit⁴? » Orationes quippe adjuvant eleemosynæ. Et utique intuendum est quod legimus: « Fili peccasti, ne adjicias iterum, et de » præteritis deprecare, ut dimittantur tibi⁵. » Propter hoc ergo eleemosynæ faciendæ sunt, ut cum de præteritis peccatis deprecamur, exaudiamur: non ut in eis perseverantes, licentiam malefaciendi nos per eleemosynas comparare credamus.

III. Ideo autem Dominus ex dextris eleemosynas ab eis factas, et sinistris non factas se imputaturum esse prædixit, ut hinc ostenderet quantum valeant eleemosynæ ad priora delenda, non ad perpetua impune committenda peccata. Tales autem eleemosynas non dicendi sunt facere, qui vitam nolunt a consuetudine scelerum in melius commutare. Quia et in hoc quod ait: « Quando uni ex » minimis meis non fecistis, mihi non fecistis⁶, » ostendit eos non facere etiam quando se facere existimant. Si enim Christiano esurienti panem tanquam Christiano darent, profecto sibi panem justitiæ, quod ipse Christus est,

¹ 1 Cor. xiii, 4. — ² Matth. xii, 30. — ³ Eccli. xxx, 24. — ⁴ Id. xiv, 5. — ⁵ Id. xxi, 1. — ⁶ Matth. xxv, 45.

non negarent: quoniam Deus, non cui detur, sed quo animo detur, attendit. Qui ergo Christum diligit in Christiano, hoc animo ei porrigit eleemosynam quo accedit ad Christum, non quo vult recedere impunitus a Christo. Tanto enim magis quisque deserit Christum, quanto magis diligit quod improbat Christus. Nam quid cuiquam prodest, quod baptizatur, si non justificatur? Nonne qui dixit: « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, » non intrabit in regnum Dei¹; ipse etiam dixit: « Nisi » abundaverit justitia vestra super Scribarum et Phari- » sæorum, non intrabitis in regnum cælorum²? » Cur illud timendo multi currunt baptizari, et hoc non timendo non multi curant justificari? Sicut ergo non dicit fratri suo, « Fatue, » qui cum hoc dicit, non ipsi fraternitati, sed peccato ejus infensus est; alioquin reus erit gehennæ ignis: ita e contrario, qui porrigit eleemosynam Christiano, non Christiano porrigit, qui non in eo diligit Christum; non autem diligit Christum, qui justificari recusat in Christo. Et quemadmodum si quis præoccupatus fuerit hoc delicto, ut fratri suo dicat: « Fatue, » id est, non ejus peccatum volens auferre convicietur injuste, parum est illi ad hoc redimendum eleemosynas facere, nisi etiam quod ibi sequitur remedium reconciliationis adjungat. Ibi enim sequitur: « Si ergo offers munus tuum ad al- » tare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet » aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ad altare, » et vade, prius reconciliare fratri tuo, et tunc veniens » offeres munus tuum⁴. » Ita parum est eleemosynas quantalibet facere pro quocumque scelere, et in consuetudine scelerum permanere.

IV. Oratio vero quotidiana, quam docuit ipse Dominus, unde et Dominica nominatur, delet quidem quotidiana

¹ Joan. iii, 5. — ² Matth. iv, 20. — ³ Id. v, 22. — ⁴ Ibid. 23, 24.

peccata, cum quotidie dicitur : « Dimitte nobis debita » nostra ; » atque id quod sequitur non solum dicitur, sed etiam fit : « Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris, » sed quia fiunt peccata, ideo dicitur ; non ut ideo fiant, quia dicitur. Per hanc enim nobis voluit Salvator ostendere, quantumlibet juste in hujus vitæ caligine atque infirmitate vivamus, non nobis deesse peccata pro quibus dimittendis debeamus orare, et eis qui in nos peccant, ut et nobis ignoscatur, ignoscere. Non itaque propterea Dominus ait : « Si dimiseritis peccata hominibus, dimittet » vobis et Pater vester peccata vestra², » ut de hac oratione confisi, securi quotidiana scelera faceremus, vel potentia qua non timeremus hominum leges, vel astutia qua ipsos homines falleremus : sed ut per illam disceremus, non putare nos esse sine peccatis, etiamsi a criminibus essemus immunes : sicut etiam legis veteris sacerdotes hoc ipsum Deus de sacrificiis admonuit, quæ jussit eos primum pro suis, deinde pro populi offerre peccatis. Nam et ipsa verba tanti Magistri et Domini nostri vigilanter intuenda sunt. Non enim ait, « Si dimiseritis peccata hominibus, et Pater vester dimittet vobis qualiacumque peccata ; » sed ait, « Peccata vestra. » Quotidianam quippe orationem docebat, et justificatis utique Discipulis loquebatur. Quid est ergo : « Peccata vestra, » nisi peccata sine quibus nec vos eritis, qui justificati et sanctificati estis ? Ubi ergo illi, qui per hanc orationem occasionem perpetratorum quotidie scelerum quærunt, dicunt Dominum significasse etiam magna peccata, quoniam non dixit : « Dimittet vobis parva, » sed « Peccata vestra : » ibi nos considerantes qualibus loquebatur, et audientes dictum, « Peccata vestra, » nihil aliud debemus existimare quam parva, quoniam talium jam non erant magna. Verumtamen nec ipsa magna,

¹ Matth. vi, 12. — ² Ibid. 14.

a quibus omnino mutatis in melius moribus recedendum est, dimittuntur orantibus, nisi fiat quod ibi dicitur : « Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. » Si enim minima peccata, sine quibus non est etiam vita justorum, aliter non remittuntur : quanto magis multis et magnis criminibus involuti, etiamsi ea perpetrare jam desinant, nullam indulgentiam consequuntur, si ad remittendum aliis quod in eos quisque peccaverit, inexorabiles fuerint, cum dicat Dominus : « Si autem non dimiseritis hominibus, neque Pater vester dimittet vobis¹ ? » Ad hoc enim valet quod etiam Jacobus apostolus ait, iudicium futurum sine misericordia illi qui non fecit misericordiam². Venire quippe debet in mentem etiam servus ille, cui debitori dominus ejus relaxavit decem millia talentorum³ ; quæ postea jussit ut redderet, quia ipse non misertus est conservi sui, qui ei debebat centum denarios. In his ergo qui filii sunt promissionis et vasa misericordiæ, valet quoque ait idem Apostolus, consequenter adjungens : « Super¹ » exultat autem misericordia iudicio. » Quoniam et illi¹ justi qui tanta sanctitate vixerunt, ut alios quoque recipiant in tabernacula æterna, quibus amici facti sunt de mammona iniquitatis⁴, ut tales essent, misericordia liberati sunt ab eo qui justificat impium, imputans mercedem secundum gratiam, non secundum debitum. In eorum quippe numero est Apostolus, qui dicit : « Misericordiam » consecutus sum, ut fidelis essem. »

V. Illi autem qui recipiuntur a talibus in tabernacula æterna, fatendum est quod non sint his moribus præditi, ut eis liberandis sine suffragio sanctorum sua possit vita sufficere, ac per hoc multo amplius in eis superexultat misericordia iudicio. Nec tamen ideo putandus est quisquam sceleratissimus nequaquam vita vel bona vel tole-

¹ Matth. vi, 15. — ² Jacob. xi, 13. — ³ Matth. xviii, 23. — ⁴ Luc. xvi, 9.

rabilliore mutatus, recipi in tabernacula æterna, quoniam obsecutus est sanctis de mammona iniquitatis, id est, de pecunia, vel divitiis, quæ male fuerant acquisitæ; aut etiamsi bene, non tamen veris, sed quas iniquitas putat esse divitias, quoniam nescit quæ sint veræ divitiæ, quibus illi abundant, qui et alios recipiunt in æterna tabernacula. Est itaque quidam vitæ modus nec tam malæ, ut his qui eam vivunt, nihil prosit ad capessendum regnum cœlorum largitas eleemosynarum, quibus etiam justorum sustentatur inopia, et fiunt amici qui in tabernacula æterna suscipiant; nec tam bonæ, ut ad tantam beatitudinem adipiscendam eis ipsa sufficiat, nisi eorum meritis, quos amicos fecerint, misericordiam consequantur. (Mirari autem soleo etiam apud Virgilium istam Domini reperiri sententiam, ubi ait: « Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut et ipsi recipiant vos in tabernacula æterna! » Cujus est et illa simillima: « Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet; et qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet. » Nam cum Elysios campos poëta ille describeret, ubi putant habitare animas beatorum, non solum ibi posuit eos, qui propriis meritis ad illas sedes pervenire potuerunt, sed adjecit, atque ait:

Quique sui memores alios fecere merendo³,

id est, qui promeruerunt alios, eosque sui memores promerendo fecerunt. Prorsus tanquam eis dicerent, quod frequentatur ore Christianos, cum se cuique sanctorum humilis quisque commendat, et dicit, « Memor mei esto: » atque ut id esse possit, promerendo efficit.) Sed quis iste sit modus, et quæ sint ipsa peccata, quæ ita impediunt perventionem ad regnum Dei, ut tamen sanctorum amicorum meritis impetrent indulgentiam, difficillimum est

¹ Luc. xvi, 19. — ² Matth. x, 41. — ³ Virg. Æneid. vi.

invenire, periculosissimum definire. Ego certe usque ad hoc tempus cum inde satagerem ad eorum indaginem pervenire non potui. Et fortassis propterea latent, ne studium proficiendi ad omnia peccata cavenda pigrescat. Quoniam si scirentur quæ vel qualia sint delicta, pro quibus etiam permanentibus nec profectu vitæ melioris absumptis intercessio sit inquirenda et speranda justorum, eis secunda se obvolveret humana segnitias, nec evolvi talibus implicamentis ullius virtutis expeditione curaret, sed tantummodo quæreret aliorum meritis liberari, quos amicos sibi de mammona iniquitatis eleemosynarum largitione fecisset. Nunc vero dum venialis iniquitatis, etiam si perseveret, ignoratur modus, profecto et studium in meliora proficiendi orationi instando vigilantius adhibetur, et faciendi de mammona iniquitatis sanctos amicos cura non spernitur.

VI. Verum ista liberatio quæ fit, sive suis quibusque orationibus, sive intercedentibus sanctis, id agit ut in ignem quisque non mittatur æternum: non ut cum fuerit missus, post quantumcumque tempus inde eruatur. Nam et illi qui putant sic intelligendum esse, quod scriptum est, afferre terram bonam uberem fructum, aliam tricenarium, aliam sexagenarium, aliam centenarium¹; ut sancti pro suorum diversitate meritorum, alii tricenos homines liberent, alii sexagenos, alii centenos: hoc in die iudicii futurum suspicari solent, non post iudicium. Qua opinione quidam cum videret homines impunitatem sibi perversissime pollicentes, eo quod omnes isto modo ad liberationem pertinere posse videantur, elegantissime respondisse perhibetur, bene potius esse vivendum, ut inter eos quisque reperiatur, qui pro aliis intercessuri sunt liberandis; ne tam pauci sint, ut cito ad numerum suum

¹ Matth. xiii, 8.

